

TERÖRİZMİN TARİHİNDE GÖRMEZDEN GELİNEREN BİR OLGU: DEVLET TERÖRÜ

Güzide KAYITMAZBATIR¹

Öz

Şiddet ve korku unsurlarını kullanarak kitleleri yıldırma politikası olan terörün, bireysel terörizm, grup terörizmi ya da devlet terörizmi gibi çeşitlendirilmesi mümkündür. Devlet dışı aktörlerin terör eylemlerinde bulunması gibi devletler de terör eylemlerinde bulunabilmektedir. Devlet terörünün, devlet dışı aktörlere nazaran daha büyük katliamlara sebep olduğu bilinmektedir. Ancak devlet terörü, terörizm üzerine akademide ve akademi dışında yapılan çalışmalarda yeterince üzerinde durulan bir kavram olmamıştır. Devlet terörünün yer aldığı çalışmalarda ise konu, sıklıkla tek bir başlık olarak yer almıştır.

Bu çalışmada, terör ve terörizm tanımları, terör çeşitleri, devlet terörü başlıkları literatür taraması yoluyla incelenmiş ve devlet terörünün görmezden gelinmesi üzerine yapılan çalışmalar üzerinde durulmuştur. Sri Lanka'da yaşanan devlet terörü örneğinin incelendiği çalışmalardan hareketle devlet terörü kavramı tartışılmıştır. Derlenen çalışmalar ve Sri Lanka örneği değerlendirildiğinde terörizm çalışmalarının ortaya çıktığı dönemde konunun özerklik kazanmamasının, devletler tarafından şiddet yoluyla yaratılan fiziksel ya da psikolojik korku ortamlarının, araştırmacının tutumunun ve verilere ulaşma yöntemlerinin ve bilgi/iktidar ilişkisinin devlet terörünün gözden gelmesine ve çalışılmamasına sebep olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Terörizm, Terörizm Tarihi, Devlet Terörü, Sri Lanka.

Derleme | Geliş Tarihi: 03.06.2022- Kabul Tarihi: 20.03.2023

Kayıtmazbatır, G. (2023) "Terörizmin Tarihinde Görmezden Gelinen Bir Olgu: Devlet Terörü", Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS), sayı 13, s. 147-166.

Abstract

Terrorism, a policy of intimidating the masses using violence and fear, can be diversified as individual terrorism, group terrorism or state terrorism. Just as non-state actors commit acts of terrorism, states can also commit acts of terrorism. It is known that state terrorism causes more significant massacres than non-state actors. However, state terrorism has not been a concept that has been sufficiently emphasized in studies on terrorism in and out of academia. It has often been included as a single title in works involving state terrorism.

In this study, a literature review has been done on the definitions of terrorism, types of terrorism, and state terrorism and furthermore, the phenomenon of ignoring state terrorism is discussed in the case of Sri Lanka event. When the compiled studies and examples are evaluated, it is concluded that the physical or psychological fear environment created by the states through violence and the knowledge/power relationship cause state terrorism to be overlooked.

Key Words: *Terror, Terrorism, History of Terrorism, State Terrorism, Sri Lanka.*

GİRİŞ

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren patlayıcıların gelişmesi, düşük maliyetli ve kullanılan araçlarla ve üstlenilen risklerle çoğu zaman ters orantılı, verimli potansiyel taşıyan mücadele biçimi olan terörist hareketlerin doğmasına son derece katkıda bulunmuştur (Chaliand ve Blin, 2016: 116). Ancak terörizmin tarihi henüz XIX. yüzyılda yaşanan gelişmelerle sınırlı kalmamıştır. Modern çağda Fransız İhtilali ile siyasal ve askeri amaçlarla kullanılmasıyla da başlamamıştır. Bu uzun geçmiş, bilinen haliyle ilkçağlarda *Zelotlar ve Haşhaşiler'e* kadar dayanmaktadır. Roma'nın baskısına karşı eylemlerde bulunan ve *Sicanii* olarak adlandırılan Zelotlar'ı iki yüzyıla yayılan tarihiyle Haşhaşiler izlemiştir. Haşhaşilerin ve Zelotlar'ın ana hedefinde devlet rejimi vardır. Ancak terörün hedef kitlesi her zaman devlet olmamıştır.

Devletler tarafından uygulanan şiddet, yüzyıllardır en büyük yıkım kayakları olarak karşımıza çıkmaktadır. Jackson'a (Jackson, 2010: 10) göre, devletlerin terörizmi tercih etme nedenlerinden biri halkı kontrol altına almak için tercih edilebilecek diğer politika yöntemlerine göre nispeten ucuz olması ve daha fazla etki yaratmasıdır. Devletlerin nüfusu kontrol altına almak, fethettiği ya da sömürdüğü bölgelerdeki kaynakları güvence altına almak gibi birçok sebeple şiddet uyguladığı, bu şiddetten dolayı milyonlarca insanın hayatını kaybettiği bilinmektedir. Koncagül'ün Rumell'den aktardığına göre ise yüzyıl

boyunca modern devletler savaş dışında 170 ila 200 milyon arasında insanın ölümünden sorumlu görülmektedir. (Koncağül, 2021: 325-327)

Cirhinlioğlu'nun Combs'tan aktardığına göre (Cirhinlioğlu, 2004: 134) 1968 ile 1978 yılları arasında tüm dünyada terörist gruplarca 10.000 kişi öldürülmüştür. Buna karşılık 1976 yılında Arjantin'de hüküm süren diktatörlük aynı sayıdaki ölüm olaylarından sorumlu tutulmaktadır. Bu durum devlet terörünün ne kadar yıkıcı olabildiğini göstermektedir. Büyük yıkıma sebep olan bu kavramın neden devlete karşı uygulanan terör politikalarından hemen her gün söz edilip lanetlerken devlet eliyle uygulanan terör politikalarının görmezden geldiği sorgulaması gerekmektedir.

Bu çalışmada terör ve terörizm tanımları, terör çeşitleri ve devlet terörü kavramı ve devletlerin de terörün faili olabildiği ancak devlet terörü olgusunun görmezden geldiğini araştıran çalışmalar literatür taraması yoluyla incelenecektir. Ardından devlet terörü üzerine alanda bulunan çalışmalardan XX. Yüzyılın ortaları gibi yakın tarihte yaşanan Sri Lanka'nın, Tamil etnik nüfusu üzerinde uyguladığı dinsel, dilsel, ekonomik ve eğitime dayanan ayrımcılık politikaları (Samaranayake, 2007: 173) devlet terörü çerçevesinde incelenecektir. Son olarak ise neden devlet terörünün literatürde gerektiği kadar yer bulamadığı, yer bulduğunda ise neden Sovyet Rusya ve Soğuk Savaş dönemini ele alınacak kadar sınırlı araştırmalar yapıldığı tartışılacaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılacaktır.

I. TERÖR VE TERÖRİZMİN TANIMI

Terör (terror-terrorism) kelimesinin kökeni Latince'den gelmektedir. Anlamı *korkudan titreme* veya *titremeye sebep* olmaktır (Wilkinson, 1974: 9). Terörün Latince kelime anlamı, yapılan terör tanımlarında genel olarak yer almaktadır. Tek bir tanım bulunmamasına rağmen terör, genel olarak siyasal sistemdeki farklılıktan dolayı kavramın anlamı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. En temel haliyle terör, hem şiddet yoluyla yaratılan korku ortamını hem de bu ortamı yaratan vasıtayı yani şiddet eylemini ifade etmektedir. Weber'e göre (Weber'den akt. Zafer, 1999: 1-3) ise terör, sosyal ve özellikle siyasi olarak uyum sağlamayan kişilere veya nesnelere yönelik şiddet hareketleriyle (suikast gibi) düşmanın korkutulmasını ifade etmektedir

Laqueur'e (Laqueur, 1999: 5) göre tarihte karşılaşılan bütün terör eylemlerini kapsayacak bir terör tanımı yapmak imkânsızdır ancak yapılan iyi tanımlardan

biri 1990 yılında ABD Savunma Bakanlığı'na aittir. Bakanlık, “*genellikle siyasi, dini veya ideolojik hedeflere ulaşmak için hükümetleri veya toplumları zorlamak ve korkutmak amacıyla bireylere veya mülke karşı güç veya şiddetin yasa dışı kullanımı, tehdit altında kullanılması*” olarak tanımlamaktadır. Fakat bu tanım da yeterli değildir ve yalnızca belli sınırlar oluşturmaktadır. Laqueur, terör tanımı yapmanın neden bu kadar zor olduğunu tartışırken Nietzsche'nin yalnızca tarihi/geçmiş olmayan şeylerin tanımı yapılabilir fikrinden yola çıkmıştır. Terörün çok uzun bir tarihe sahip olması tanımı zorlaştırmaktadır.

Yayla'nın W. T. Mallison ve S. V. Mallison'dan aktardığına (Yayla, 2015: 336) göre terör, “*sosyal veya siyasal amaçları elde etmek için aşırı ölçülere varan şiddet kullanma ve şiddet tehdidi*” olarak tanımlanmıştır. Şiddet kullanım tehdidinin de tanıma alınması, kavramın alanını genişletmiştir. Ancak aşırı ölçülere varan ifadesi tanımı muğlaklaştırmıştır. Çeşitli sözlüklerde de tanım üzerinde uzlaşma sağlanmamış olsa da *korku* ve *şiddet* kelimeleri sıkça kullanılmaktadır. Robert Sözlüğü “*Direnşini kırmak için bir halkın, bir grubun üzerine yayılan toplu korku, bu korku üzerine, istisnai ve şiddet içerecek tedbirler kullanımı üzerine dayalı rejim, siyasal yöntem*” olarak tanımlamaktadır. Siyasal Düşünce Sözlüğü'nde ise “*düşmanları korkutmak ve yok etmeye yönelik tedbirlerin ortaya konduğu dönem ve daha genel olarak bu amaçlarla yönelik tedbirler bütünü*” olarak tanımlanmıştır. Strateji Sözlüğü'nde terör, “*mübalâgalı bir korku durumu, terörizm ise eylemdir*” (Chaliand ve Blin: 2016: 121-122). Terörizm ise Oxford Sözlüğü'nde “*topluma korku salma, insanları korkutma yıldırma eylemlerinin tümü ve siyasal bir amaca ulaşmak için terörü bir yöntem olarak kullanma*” olarak tanımlanmıştır. Terörizm bir araç, bir tekniktir.

Yerel literatüre bakıldığında Bal'a göre (Bal, 2006: 8) terör, çoğunlukla siyasal olan amaca ulaşmak için sivillerin veya güvenlik görevlilerinin, propagandaya yönelik ve ses getirici yöntemlerle öldürülmesidir. Bu tanımlama bir sonraki başlıkta incelenecek olan terör çeşitlerini görmezden gelmiş, eylemi yalnızca cinayetle sınırlandırmıştır.

Resmî Gazete'de yayınlanan 12 Nisan 1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu, madde 1'e göre terör tanımı ise şu şekilde yapılmıştır:

“Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak

amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girilecek her türlü eylemlerdir. Bu Kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır.” (T.C. Resmi Gazete, 12 Nisan 1991, Sayı, 20843)

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, çeşitli tanımlama çabalarına rağmen uzlaşmada zorluk çekilen terör tanımı için tek kelime ile kullanmıştır: *yıldırı*. Tanımın tek kelimeyle sınırlandırılması TDK'nin devlet sözlüğü olması ile ilgili olup olmayacağını düşündürmektedir. Zira, Cirhinlioğlu'na göre *“terörün kaynağı kim olursa olsun devlet her zaman için merkezinde olduğu ileri sürülmektedir. Gerek kendi çıkarlarını ve isteklerini gerçekleştirmek için, gerekse var olan düzeni korumak için bir şekilde şiddet ve baskı eylemlerine karışmaktadır”* (Cirhinlioğlu:2004: 134).

Blakeley'e (Blakeley, 2009: 27) göre terörizmin temel özelliklerini belirlemede yararlı bir başlangıç noktası, terörizmin üç temel özelliği içerdiğini öne süren Eugene Victor Walter tarafından sunulan tanımdır. Blakeley'in Walter'dan aktardığına göre terörizm özelliklerinin ilki bazı kurbanlara yönelik tehdit veya işlenen şiddet; ikincisi, şiddet uygulayan aktör, şiddetin kurbandan genel olarak farklı olan bazı tanıklarda terör yaratma niyetindedir, başka bir deyişle kurban araçsaldır; ve üçüncüsü, şiddet uygulayan aktör, şiddete maruz kalan terör tanığının davranışlarını değiştirmesini ister veya bekler

Yayla'nın Yonah Alexander'dan aktardığına göre (Yayla, 2015: 337-339) terörizm, “gerçek veya hayali hedefleri ele geçirmek üzere geniş bir korku iklimi oluşturmak amacıyla organize bir grubun şiddet kullanmasıdır.” Paul Johnson ise terörizmi her çeşit siyasi eyleme karşı bilinçli ve soğukkanlı şiddet gösterisi ve şiddet kullanımı olarak tanımlamakta ve teröristlerin şiddeti, siyasi sürecin yerine konumlandıklarını belirtmektedir. Yayla, terörizmin bir ideoloji, doktrin ya da sistematik bir fikir değil, bir yöntem ve bir savaş biçimi olduğunu belirtmektedir. Ergil'e göre ise terörizm, “kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen addır” (Ergil, 1992: 1).

Chomsky, Herman ve O'Sullivan'a göre (Chomsky, Herman ve O'Sullivan, 1999: 46-49) terörizm, son yirmi yılda Batı'da oldukça sık kullanılmaya başlanmıştır ve Batı'da tartışılan terörizmin büyük bölümü Batılı şiddete verilen karşılıktır. Terörizmi öne çıkaran teröristler değil, Batı'dır. Bunun sebebi terörizmi ideolojik bir propaganda ve denetim aracı olarak kullanmak istemeleridir. Terörizm, artık bir korkutma endüstrisi haline gelmiştir. Terörizm endüstrisi, hükümet görevlilerini ve organlarını, hükümete bağlı ya da yarı özel düşünce merkezlerini, çözüm üreten kurumları ve de özel güvenlik şirketlerini kapsamaktadır.

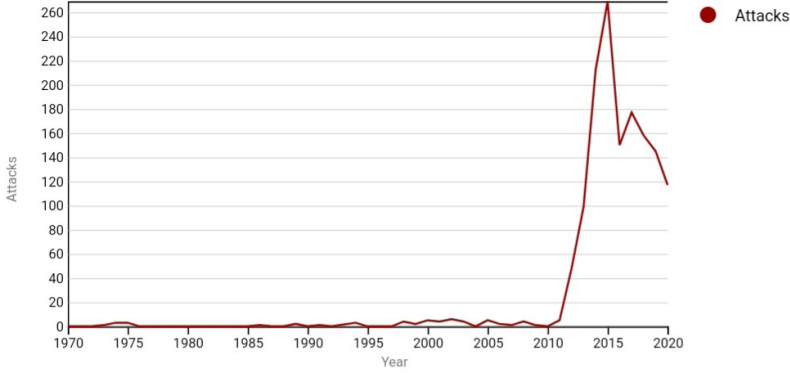
2. TERÖR ÇEŞİTLERİ

Terör, üzerinde tanım birliğine varılabilen bir kavram değildir ve meydana geldiği coğrafya ve devlet politikalarına göre tanımlanmaktadır. Bu yüzden terör çeşitlerini sınıflandırmak kolay olmayacaktır. Ancak Cirhinlioğlu'nun Bhushan (1998) ve Combs'tan (1997) aktardığına göre (Cirhinlioğlu, 2004: 127-129) terör olayları birçok ölçüte göre sınıflandırılabilirken en geniş kapsamlı sınıflandırma şu şekilde verilebilir:

- Bireysel Terörizm: Sadece tek bir kişinin kazanımı için girdiği şiddet eylemleridir. Tecavüz, soygun, cinayet, kaçırma gibi.
- Grup Terörizmi: Bir grup tarafından topluma ya da bir diğer gruba karşı yapılır. Amaç avantaj elde etmektir.
- Devlet Terörizmi: Bu tür terörizm hâkim güç tarafından kullanılır. Siyasi kontrol kazanmak ve kontrolü korumak temel amaçtır.
- Devrimci Terörizm: Siyasi ve toplumsal değişimi gerçekleştirmeyi amaçlar. Geniş halk yığınlarını mücadelesinin parçası yapmak ister.
- Siyasi Terörizm: Bir ideoloji grubu, karşı ideoloji grubunu hasmı olarak görür ve siyasi eylemlerde bulunur.
- Suç Temelli Terörizm: Bazı gruplar masumları kaçırmak çete içerisinde hesaplaşma yapmayı amaçlayabilir, kaçakçılar arasında savaş olabilir ya da uyuşturucu faaliyetleri bunu gerektirebilir. Bu tür terör faaliyetleri zaman zaman uluslararası ve devlet terörüyle iç içedir.
- Uyuşturucu Terörizmi: Uyuşturucuyu dolaşıma sokmak için organize olmuş teröristlerdir.
- Anayasal Terörizm: Anayasal haklardan bir ülkede yaşayan vatandaşların bir kısmının faydalanmasını önlemek için anayasa maddelerini keyfi biçimde kullanan terör türüdür.
- Uluslararası Terör: Hedefleri gerçekleştirebilmek için dünyanın dikkatini bu hedeflere çekmeyi amaçlar. Eylemler ülke sınırlarının dışına taşmıştır. Genellikle bir devlete yönelik yapılmaktadır (Cirhinlioğlu, 2004: 127-129).

3. DEVLET TERÖRÜ

Pillar, devlet terörünün bir devletin başka bir devlete veya kendi vatandaşlarına karşı gerçekleştirdiği terör eylemlerini ifade ettiğini belirtirken gizli ajanlar tarafından savaşçı olmayan hedeflere karşı sürdürülen, tasarlanmış ve politik olarak güdülenmiş şiddet eylemleri olarak tanımlamıştır (Pillar, 2001: 36, 37).

Şekil 1: Global Terrorism Database, 2023.²

Stohl ise modern terör kavramının Fransız Devrimi sonrasında yaşanan devlet terörü süreci ile literatüre girdiğini ve modern terörizmin devlet dışı gruplar tarafından değil, devlet tarafından uygulanan terörizm ile başladığını belirtmektedir. Yani modern terörü doğuran devlet terörüdür. Stohl'e göre devlet terörizmi ikiye ayrılır: açık ve gizli. Terörün devlet tarafından politika haline getirilip uygulandığı dönemi açık; paramiliterlerin³kullanılmasını ise gizli devlet terörizmi olarak adlandırmaktadır. Combs'a göre ise terörizm bir ülkede dış politika aracı olarak da kullanılmaktadır. Bir devlet ile diğer bir devlet arasında ilan edilmemiş bir savaş hüküm sürdüğünde bu terörizme *örtülü terörizm* denmektedir ve bu tür terörizme devlet açık bir şekilde karışmıyor görünmektedir. İki kategori olarak ele alınabilir: *el altından* ve *devlet destekli terörizm*. İkincisinde devlet, sanki bir işverenmiş gibi hareket etmektedir (Stohl ve Combs akt. Koncağül, 2021: 35, 37).

Özellikle son yıllarda devletlerin uyguladığı terör eylemlerinin artış gösterdiği gözlemlenebilmektedir. Şekil 1'de devlet terörünün 1970'ten 2020'ye kadar izlediği artış görülmektedir. 2000 yılı itibariyle sürekli bir artış gösteren devlet terörü, geçmişteki sonuçlardan öğrenip uygulamaları ise tekrarlandığı söylenebilir. Günümüz koşullarına baktığımızda artışıdaki ivme, dengeyi kaybetmiştir. Ancak hala 2010 yılından önceki haline dönmemiştir.

Claridge, devletin şiddet kullanma hakkının olduğunu ancak bunun istenildiği gibi kullanılmayacağını belirtmektedir. Devlet terörizmini sistematik ve politik, şiddet ve şiddet tehdidi içeren, korku yaratmayı ve yalnızca terörün

² Global Terrorism Database, State Terrosim: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?c-hart=overtime&search=state%20terrorism> (ET:15.03.2023).

³ Yarı gönüllü paralı askeri güçler.

mağdurunu değil daha geniş kitlelere mesaj iletmeyi amaçlayan, mağdur kitlenin örgütlenme yapısı içinde olmadığı/olamadığı, devletin temsilcileri veya devlet kaynaklarıyla çalışanlar tarafından uygulanan bir eylem olarak nitelendirmektedir (Claridge, 1999: 52).

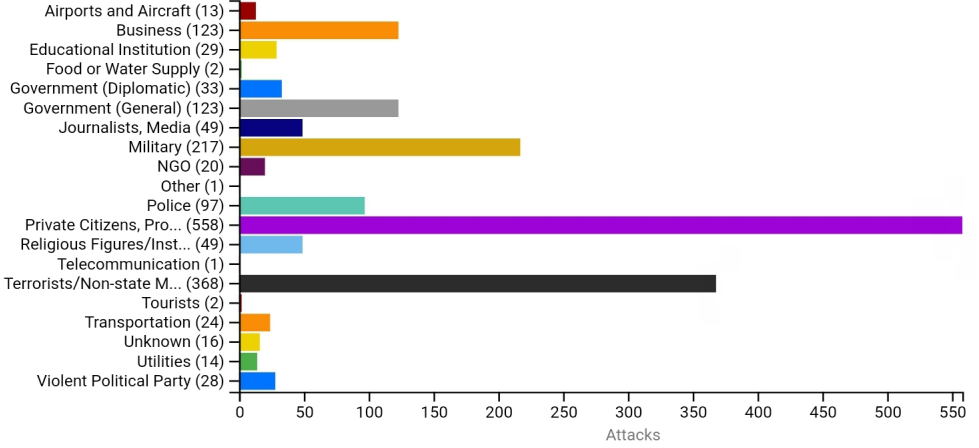
Blakeley, devlet terörünü hedef kitlede aşırı korku uyandırmayı amaçlayan devlet görevlileri tarafından bir tehdit veya şiddet eylemi olarak tanımlamaktadır. Böylece devlet terörüne doğrudan maruz kalmayan bireyler bile bir şekilde davranışlarını değiştirmeyi düşünmeye zorlanırlar (Blakeley, 2009: 35).

“Devletin (veya devlet dışı aktörlerin) terörizmi, kurbanla özdeşleşen bazı hedef gözlemcilerde aşırı korku uyandırma niyetiyle, bazı mağdurlara yönelik kasıtlı zorlama ve şiddeti (veya tehdidini) içerir. Kendilerini gelecekteki potansiyel kurbanlar olarak görürler. Bu şekilde, aktörün istediği bir şekilde davranışlarını değiştirmeyi düşünmek zorunda kalırlar.” (Mitchell ve diğ. akt. Blakeley, 2009: 30).

Blakeley, devlet terörizminin dört ana elementi içerdiğini belirtmektedir. Bunlar şöyledir:

1. Devletin korumakla yükümlü olduğu bireylere karşı kasıtlı bir şiddet eylemi veya daha önceki devlet şiddeti eylemleri yoluyla bir korku iklimi oluşmuşsa böyle bir eylem tehdidi olmalıdır;
2. Eylem, paramiliterler ve özel güvenlik görevlileri de dahil olmak üzere, devlet adına veya devletle bağlantılı aktörler tarafından işlenmelidir;
3. Şiddet eylemi veya tehdidi, kendisini mağdurla özdeşleştiren bazı hedef gözlemcilerde aşırı korku uyandırmayı amaçlar;
4. Hedef kitle, davranışlarını bir şekilde değiştirmeyi düşünmeye zorlanır. (Blakeley, 2009: 30).

Blakeley’in devlet terörü tanımında, dört ana element kapsamında görüleceği üzere öne çıkan iki unsur öne çıkmaktadır: korku iklimi ve bireyler üzerinde davranışlarını değiştirme etkisi. Terör devletler tarafından düzeni sağlamak ve muhalefeti bastırmanın bir aracı olarak devlet sınırları içinde ya da dışında kendi nüfuslarına karşı kullanılmaktadır. Şekil 2’de ise devlet terörünün hedef kitlesinin 1970-2019 yılları arasındaki dağılımı verilmiştir.

Şekil 2: Global Terrorism Database, 2023.⁴

Şekil 2’de devlet tarafından uygulanan terörün en büyük hedef kitlesinin 558 olayla özel vatandaşlar ve mülkiyet olduğu, ikinci sırada terörist gruplara ve devlet dışı silahlı aktörlerine karşı uygulandığı görülmektedir. Ancak Koncağül’ün 2020 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında bu oranların daha farklı olduğu görülmektedir. Koncağül, çalışmasında (Koncağül:2020: 49) yayınlanan istatistikleri şöyle aktarmıştır: “Söz konusu tabloda devletlerin terörizmi yüzde 64 (n=3762) gibi büyük bir oranda terörist gruplara veya devlet dışı silahlı aktörlere karşı kullandığı görülmektedir.” Son yıllarda Suriye gibi bölgelerde yaşanan savaşların grafiğin yönünü değiştirdiği ve devletlerin ulusal ya da uluslararası terör faaliyetlerinde başrol oynadığı görülmektedir.

Şimşek’in Kastanidou’dan aktardığına göre (Şimşek, 2016: 324) devlet terörü, bir devletin kendi ülke sınırları içinde kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı şiddet eylemleridir. Şiddet kullanımı doğrudan devletin kendi nüfusuna karşı kullanılmakta, hükümete muhalif olan grupları yok etmeyi ve ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ancak bu tanım, yalnızca yok etmeyi ve ortadan kaldırmayı vurgulamakta, Blakeley ve Mitchell ve diğerlerinin belirttiği korku ve sindirme unsurlarını yok saymaktadır.

Devlet terörizminde yalnızca korku iklimi ve davranış değişikliği amacı öne çıkmamakta, çeşitli uygulamaları içermektedir. Bunlar kaybolmalar yasadışı gözaltı, işkence ve suikastlar olarak listelenebilir. Devletlerin uyguladıkları terörizm faaliyetlerinde kullandıkları taktikleri ve belirledikleri hedef kitleyi

⁴ Global Terrorism Database, State Terrosim: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?c-harttype=pie&chart=target&search=state%20terrorism> (ET:15.03.2023).

daha iyi kavramak için Sri Lanka'da yaşanan devlet terörü örnek verilecektir.

4.1. DEVLET TERÖRÜ ÖRNEĞİ: SRİ LANKA

CIA'ın yayınladığı The World Factbook'a göre (cia.gov) Sri Lanka, M.Ö. 200'lerden 16. yüzyıla kadar 181 kral tarafından yönetilmiş olduğu bilinmektedir. 14. yüzyılda ise bir Güney Hindistan hanedanı, Kuzey Sri Lanka'da bir Tamil krallığı kurmuştur. Portekiz ve Hollandalıların genellikle kıyı bölgelerinde adaya yerleşen ilk öncüller olduğu bilinmektedir. Hollanda'nın adayı ele geçirmesine dek ada, Portekizliler'in elindedir. Adanın 1796'da İngiliz kuvvetlerine teslim edilmesinin ardından 1802 yılında koloni haline gelen Seylan (Sri Lanka), 1815'te İngiliz egemenliği altında kurulmuştur. Bu egemenlik altında kurulan Seylan, 133 yıl boyunca İngiliz sömürgesi altında kalmıştır. 1948'de bağımsızlığını kazanan Seylan'ın ismi 1972'de Sri Lanka olarak değiştirilmiştir.⁵

Yalçın'ın aktardığına göre (Yalçın, 2016: 148-152) Sri Lanka'da yaşayan Sinhalar nüfusun %74'ünü ve Tamiller ise %18'ini oluştururken ülke, çeşitli etnik yapısı, dinleri ve dilleri ile çok kültürlü bir ülkedir. Sinhala ve Tamil resmî diller olarak konuşulmaktadır.

“Ülkede etnik gruplar arasındaki sıcak savaş 1983 yılında başlamışsa da çatışmanın kökenleri tarihte, İngiliz sömürgeci iktidarının politikalarında yatmaktadır. Sri Lanka'nın bağımsızlığını kazanması, Hindistan gibi 'pasif direniş'le olmamıştır. İngilizlerle 1944'te oluşturulan 'Soulbury Komisyonu'nda adanın bağımsızlığı tartışılmıştır. Soulbury Anayasası 4 yıl sonra 1948'de Seylan'a bağımsızlığını verirken, azınlıkların haklarına garanti şartı koşmuştur. İngilizler, bir yandan Tamillerin haklarını savunur gibi gözükmürken, aslında adanın saygın okumuşlarını azınlık statüsüne koyarak ayrılık tohumlarını ekmiştir. Tamiller, İngilizlerin sömürge yönetiminde en prestijli görevlere getirilmiştir. Tamil dendiğinde akla avukat, doktor, mühendis, şair ya da yazar gelmekteydi. Binlerce yıllık tarih ve kültürleriyle övünen adanın gururlu Sinhalaları ve Tamilleri arasında zaten tarihten gelen bir rekabet vardı (Yalçın, 2016: 148-152).”

Ancak Sri Lanka'nın bağımsızlığını kazanmasının ardındaki süreçte Tamil etnik nüfusu haklarından mahrum bırakılmaya başlanmış ve yaşadıkları koşullar giderek kötüleşmiştir. Bağımsızlık sonrasında artış gösteren Sinhala milliyetçiliği, ideolojik tutumlarda, yönetici pozisyonlarında ve resmi dilde etkisini göstermiştir. 1956'da Sri Lanka devlet başkanı Bandaranaike, Sanhala dilini ülkenin resmi dili yapmıştır. Bu durum, etnik çeşitlilik içerisinde yaşayan Sri Lanka'nın yaşamaya başladığı ayrımcılığın somut kanıtlarından biridir ve

⁵ CIA, resmi internet sitesi: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sri-lanka/> (ET: 31.05.2022)

bu durum, devlet terörü dahilinde hedef kitlenin davranışlarının değiştirilmesi (Blakeley, 2009: 30) kapsamına girer. Ayrımcılık, ilerleyen yıllarda da devam etmiştir. Resmi dilin ardından 1960'lı yıllarda onaylanan yasa ile birlikte devletin resmi dini de Sanhalalar'ın dini olan Budizm olarak belirlenmiştir (Bloom, 2033: 60-61). Bu durum 1999 verilerine göre %70'i Budist, %15'i Hindu, %8'i Hristiyan, %7'si Müslüman dinine mensup olan halkın ayrımcılığa uğradığını göstermektedir (cia.gov). Tamiller, dinsel ve dilsel ayrımcılığın yanı sıra çalışan nüfus olarak da Sinhalalar'ın gerisine düşmüştür. Tamiller, ekonomik olarak da baskı altındadır. Sri Lanka devleti, bu dönemde askeri ya da paramiliter güçler kullanmıyor dahi olsa Tamiller'in anayasal haklarını neredeyse elinden almış, baskılamış ve arka planda, ikinci sınıf vatandaş olarak konuşturmuştur. 1970'lerde, Tamiller, taleplerini dile getirmek için siyasi partiler kurmaya başlamıştır. Sri Lanka Özgürlük Partisi (The Sri Lanka Freedom Party) ve Halkın Kurtuluş Cephesi (People's Liberation Front) gibi grupların sivil toplumda Tamil davasını desteklemek için kuruldukları belirtilmektedir. 1972'de kurulan Tamil Öğrenci Federasyonu'nun (Tamil Student Federation) ve 1976'da kurulan Tamil Birleşik Kurtuluş Cephesi'nin (Tamil United Liberation Front) Tamiller için özerk bir devlet kurulmasını desteklemek ve yardım toplamak için kurulduğu savunulmaktadır. Söz konusu parti ve grupların kurulmasıyla beraber bağımsız bir devlet olan Tamil Eelam fikrinin ortaya çıktığı dile getirilmektedir. Kurulan partilerin anti Tamil politikalar nedeniyle amaçlarını yerine getirmede başarısız olduğu görülmektedir (Koncağül, 2020: 82). Politik yollardan istediklerini alamayan Tamiller, şiddete başvurmuştur.

Tamiller tarafından oluşturulan gruplar arasından Tamil Beşlisi olarak bilinen beş grup öne çıkmaktadır. Tamil Elam Kurtuluş Örgütü (Tamil Liberation Organization), Tamil Elam Halk Kurtuluş Örgütü (Eelam Revolutionary Organisation of Students), Tamil Elam Halk Kurtuluş Örgütü (People's Liberation Organisation for Tamil Eelam), Elam Halk Devrimci Kurtuluş Cephesi (Eelam People's Revolutionary Liberation Front) ve Tamil Kaplanları (Tamil National Tigers). Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları'nın (LTTE) TNT grubundan -Sri Lanka'dan tamamen ayrı ve bağımsız bir devlet kurma amacıyla -Vellupillai Prabhakaran liderliğinde ayrılarak oluşturulan yeni bir grup olduğu belirtilmektedir. 2000'lerin ortasında ise LTTE'nin grupları domine ettiği bilinmektedir. (Bloom, 2003: 61, Samaranaake, 2007: 174 ve Yalçın, 2016). LTTE, öncelikle polis ve askerleri hedefe almıştır.

Sri Lanka hükümeti 13 askerini kaybettiğinde misillemeyle karşılık vermiş, 72 saat boyunca sivillere karşı anti-Tamil politikasını benimsemiş ve bir şiddet

dalgası yaratmıştır. Bu süre boyunca Tamillerin evleri, fabrikaları, işletmeleri yakılıp yıkıldığı, yağmalandığı ve kadınlara ve çocuklara cinsel şiddet uygulandığı belirtilmiştir. Devletin bu şiddete katılımı belirsiz olduğu söylene de şiddet çetelerinin silahlandırılması, Tamillerin evlerinin, fabrikalarının ve iş yerlerinin rahatlıkla çeteler tarafından bulunması, devletin şiddetin içinde olduğunu düşündürmektedir. Sonraki süreçte ise devlet tarafından, 360 kişinin öldürüldüğü, çetelerin silahlandırıldığı ve çetelere listeler verildiği itiraf edilmiştir (Bloom, 2003: 63). Bu durum, Sri Lanka hükümeti tarafından devlet terörünün gizli ve açık stratejilerinin her ikisinin de gerçekleştirdiğini gösterir: Tamiller'e karşı geliştirilen baskı ve terör politikaları (açık) ve paramiliter gücün kullanımı (gizli).

Hükümet ve LTTE arasında 26 yıl boyunca çeşitli şiddetlerde çatışmalar sürmüştür. Hükümetin terörle mücadele amacıyla askeri yollarla karşılık vermesi ve karşılıkların devlet terörizmi boyutuna varması mücadelenin şiddetlenmesine sebep olmuştur. Uzun yıllar süren çatışma, her iki tarafın da saldırılarında sivil hayat merkezlerinin bombalanmasına ve yıkılmasına, ekonominin bozulmasına ve turizmin de olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmuştur. Whittaker'ın belirttiği üzere (Whittaker, 2007: 107) Tamillerden 10 bin kişi öldürülmüş, Sinhalar'dan siviller dahil 60 bin kişi zarar görmüştür. Tamil liderinin öldürülmesiyle örgütün etkisiz hale getirildiği düşünülse de başat ideolojinin hâlâ ayrımcı olması, bu ideoloji korunduğu Tamillerin tekrar silahlanmasının mümkün olduğunu düşündürmektedir.

5. DEVLET TERÖRÜNÜ GÖRMEZDEN GELMEK

Çona'nın da aktardığı üzere (Jackson, Stampnitzky ve Ditrych'ten akt. Çona:2022) devlet terörizmine yönelik literatürdeki sessizliklerin ve önyarguların kökeninde terörizm çalışmalarının çıkış sürecinin yatmaktadır. Terörizmin akademik disiplin olarak icadı, XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişen kurtuluş hareketleri, ayaklanmalar, devrimci ideolojiler etnik ve ayrılıkçı şiddet eylemleri ve İslami hareketlere yanıt verme amacı içerisinde doğmuştur. Batı'nın ulus-devletlerine yönelik tehdit olarak algıladığı olayları *terörizm* olarak tanımlamasıyla oluşan terörizm çalışmalarında *bilgi-iktidar* ilişkisi hâkimdir. Bu ilişki merkezine devleti almış, devlet dışı aktörleri meşru dışı bırakan ve sonuç odaklı terörizm bilgisi oluşturmuştur. Devletlerin gücü ve bilgiyi, dolayısıyla da iktidarı elinde bulundurması, uyguladıkları şiddet ve terörizmin gizlenmesini, suçun maktul gruba atılmasını ve ulusal, uluslararası kamuoyunun susturulmasını kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla

devlet terörizminin yıkıcı bir güç olduğu gerçeği, 1970'lerin siyasal iklimiyle bastırılmaya, söylem alanından uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Bu ortamda güvence altına alınması gerekenler uluslararası düzen ve onu koruyacak devlettir. Uluslararası düzeni koruyacak devlet unsurunun dokunulmazlığı, devlet terörünün en temel köşe taşıdır. Bu sayede suçların sorumluları günümüzde de özgürce dolaşabilmektedir (Cirhinlioğlu, 2004: 148).

Avcı ve Demir'den aktarılan Tablo 1'e (Avcı ve Demir, 2017: 5) bakıldığında terörizm araştırmalarının beş ana dönemi sınıflandırılmış ve bu dönemlerin hiçbirinde devlet terörizmi araştırmalarının ön plana çıkmadığı görülmektedir.

Tablo 1: Uluslararası Terörizm Çalışmalarının Gelişimi. (Avcı ve Demir, 2017: 5)

S.Nu.	Dönem	Yıllar	Baskın Özellikler
1	Hazırlık dönemi	1960-1969	Terörizm, siyasal şiddet çalışmaları içerisinde yer almıştır. Ayaklanma literatürü içinde bir alt konu olarak görülmeye başlamıştır.
2	Yükseliş dönemi	1970-1978	Saha uzmanlarının katkıları artmış, terörizm kendine özgü bir konu olarak çalışılmaya başlanmıştır. Terörizmin uluslararası bir hale gelmesi alanın yerinin belirginleşmesine neden olmuştur.
3	Olgunlaşma dönemi	1979-1985	Yayınlar normal bir seyirde devam ederken araştırmacılar uzmanlaşmış ve alan kararlı hâle gelmiştir.
4	Kriz dönemi	1986-2000	Sol ideoloji temelli örgütler etkinliklerini yitirmiş, yayınlar ve fonlar azalmış, akademik çalışmalar azalma eğilimine girmiştir.
5	Yeniden Yükseliş dönemi	2001-	Terörizm araştırmaları altın çağına girmiştir. 11 Eylül saldırıları sonrasında terörist eylemlerin yoğunluk ve çeşitliliğinde yaşanan değişim, farklı akademik disiplinlerin alana ilgisinin artmasına neden olmuştur.

Literatürde terörizm çalışmalarının başlangıcında konu, uluslararası dönemde çatışma ve ayaklanmaların yaşandığı 1960-1969 yıllarının dönem özelliklerine bağlı olarak, şiddet çatışmaları olarak ele alınmıştır. Bu dönemde ayaklanma literatüründe alt tür olarak görülmektedir. Terörizm konusu henüz kendi kuramını oluşturmamıştır ancak kendine özgü bir konu haline gelmesi sonraki neredeyse on yılda, 1970-1978 yılları arasında mümkün olmuştur. Bu dönemde terörizmin küresel olarak görülmesiyle saha uzmanlarının katkıları gözlemlenir

olmuştur. 1979-1985 yılları arası dönemde ise çalışmalar standart kazanmıştır, 21. yüzyıla yaklaşıldığında ise bu standartlaşma azalmıştır. Çalışmaların yeniden yükselmesi özellikler Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşen 11 Eylül 2001 olayları ardından mümkün olmuştur. Amerika'nın İslam'ı ve İslam devletlerini düşman ve terörist ilan etmesi, ilerleyen yıllarda özellikle Afganistan başta olmak üzere yaptığı müdahaleler, literatürde eleştirel ve destekleyici tarza çokça işlenmeye başlamıştır. Yine de devlet terörünün belirgin olarak çalışıldığı bir dönem hala görülmemektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin Arap Yarımadası'na müdahaleleri ve Amerikan topraklarında yaşayan Müslüman halkın yaşadığı ayrımcılık politikaları ele alınması gereken konulardır. Bu nedenle 2001 yılıyla yeniden yükselmeye başlayan terörizm çalışmalarında devlet terörünün de alan kazanması beklenmektedir.

Blakeley'e göre (Blakeley, 2009: 9-16), eylemleri terörizm olarak etiketlemek, eylemi gerçekleştiren aktörlerin kınanmasını teşvik eder. Jack Gibbs'ten aktardığı üzere ise terörizm tanımlamaları siyasi veya ideolojik önyargıları yansıtabilir. Araştırmacıların bu sebeple devlet terörizmini tartışmaktan kaçınması muhtemeldir. Ayrıca, devlet ya da devletler, devlet terörizminin yasal bir kategori olarak var olmaması gerektiği üzerinde yazılı olmayan bir görüş birliğine vardığından suçla ilgilenen bilim insanlarının, devlet terörünü bu şekilde ele almama yönünde olmaları da şaşırtıcı olmayacaktır. Blakeley, 2008 yılındaki Uluslararası Çalışmalar Derneği Yıllık Toplantısı'nda gerçekleştirdiği çalışmada 173 makaleyi incelemiştir. Yaptığı çalışmanın sonucunda "terörizm" ya da "savaşta terör" başlıklarındaki makalelerin yalnızca altısının devlet terörü üzerine olduğunu ortaya çıkartmıştır. Ayrıca dördünün liberal demokrasilerdeki devlet terörünü incelediği, bir çalışmanın 'devlet neden terörist olamaz?' sorusuna yoğunlaştığını belirtmektedir. Bir diğer yandan antropolog Jeff Sluka'dan aktardığına göre özellikle devlet terörünün meydana geldiği alanlarda saha çalışmasını içerdiğinde, fiziksel olarak tehlikeli olabilir. 1954'ten 1990'ların başlarına kadar birbirini takip eden ABD destekli askeri rejimler altında, Guatemala'daki kırsal toplulukların yıkımını araştırmak için yıllarını harcayan ünlü bir antropolog olan Myrna Mack, 11 Eylül 1990'daki suikastından önce iki hafta boyunca bir askeri ölüm mangası tarafından takip edilmesi devlet terörü çalışmalarının araştırmacılar için oldukça tehlikeli olduğunu göstermektedir. Fiziksel tehlikenin yanı sıra çalışmaları kendi başlarına gerçekleştirdiklerinde maliyetlerin çok yüksek olması araştırmacıları devlet terörü çalışmalarından alıkoyan durumlardan biridir. Devletler tarafından işe alınan akademisyenlerin, devletlere, çalıştıkları kuruma farkında olarak ya da olmayarak şükran duymaları da gerçekleri

gözden kaçırıp devlet terörizmi üzerine çalışmalarından kaçınmalarına da sebep olabilmektedir. Ayrıca ideolojik olarak devleti destekleyen bir araştırmacının, gerçekleştirilen devlet terörizmini incelediğinde çok büyük vahşetle karşılaşacağından psikolojik olarak oldukça rahatsız olacaktır ve bundan dolayı bu tür araştırmalara katılmak yerine devletin, bu problemlerin üstesinden gelmesi için araştırmalar yapması muhtemeldir. Literatürde sorun yalnızca devlet terörünün çalışılmaması değil, çalışıldığı zaman da çoğunlukla alt başlıkla sınırlı olacak şekilde ele alınmasıdır. Genellikle de Fransız Devrimi, Nazi ve Sovyetler dönemlerinin ele alındığı görülebilir.

Çalışmalarda devlet terörizmine karşı kararsız olunmasının başka bir sebebi ise terör alanına yönelik bilimsel araştırmalardaki yöntem sınırlılıklarıdır. Çünkü geleneksel terörizm araştırmalarının çoğu, veri elde ederken istihbarat kurumlarından, medya ve hükümet araştırmalarından ve dolayısıyla ikincil kaynaklardan yararlanmaktadır (Jackson'dan akt. Çona, 2022: 110). İstihbarat kurumları ve hükümet araştırmaları doğal olarak devlet politikasını ve çıkarlarını destekleyecek şekilde oluşturulacaktır. Bu politika ve çıkarların ön planda tutulması ve verilerin devlet tarafından oluşturulması, devletleri birçok konuda hem haklı hem de suçsuz konuma ulaştırır. Resmi bilgilerin güvenilirliği inancından dolayı devlet istihbarat kurumlarının verilerini ve hükümet araştırmalarını kullanan araştırmacılar, terör uygulayan devletler tarafından düzenlenmiş taraflı bilgileri kullanmış olacaktır.

Çalışmalarda İkincil kaynakların ve özellikle devletler tarafından sunulan ikincil kaynakların kullanılması devlet terörü çalışmalarına engel olabilecek nitelikte bir sorundur. Bilgiyi elinde tutan egemen, bilim karşısında güçlüdür. Neticede devletler, kendi uyguladıkları terör politikalarını uluslararası düzen ve politikaları korumak için örter, onlara 'devlet bekâsı'nı sebep gösterilebilir. Burada öne çıkan Foucault'un da değindiği 'bilgi iktidardır' önermesidir. Arslan'dan yapılacak alıntı, devlet terörünün ele alın(a)mamasının açıklamasıdır; "Bir şeyi göremiyorsanız, o şey yoktur. (...) Görmek egemen olmaktır ve dolayısıyla bilgi iktidardır/güçtür (Arslan, 1999: 65)."

Bilgi, insana doğayı kontrol etme ve manipüle etme imkânı verir. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, bilginin sonuçlarıyla ve etkileriyle güç/iktidar olmasıdır. Bilgi, kendisinde gücü/iktidarı içermez. Bilgiden öğrenilenler ve onu kullanarak yaratılan etkilerle, çıkarımlarla güç kazanılır. Bunun sonucunda güç/iktidar doğru bilgiyi saklayıp görmezden gelirken yanlış bilgiyi empoze edebilmektedir. Nesnelere nasıl oldukları hakkında bilgi sahibi olmak onlar üzerinde kontrol imkânı yaratmaktadır. Nietzsche, bilgiye tutkuyu, güce/

iktidara tutkuyla özdeşleştirmiştir. Foucault ise buradan hareketle bilgi ve gücü ayırmanın, farklı şeylermiş gibi aralarındaki ilişkiden söz etmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Bilgi güçte/iktidarda, iktidar/güç bilgide içkindir (Arslan, 1999: 76).

Devlet terörünün, terörizme yönelik akademi ya da akademi dışında yapılan çalışmalarda çok sık ele alınmamasının sebepleri incelendiğinde, bu sebepleri temel sekiz başlıkta sıralamak mümkündür;

1. Terörizm çalışmalarının doğuşunun 1960'lı yıllar gibi geç bir dönemde olması ve gelişimde devlet terörü kavramının özerklik kazanmaması,
2. Devlet tarafından uygulanan terör politikalarının yine devlet tarafından yasal bir kategori olarak sınıflandırılmaması ve sınıflandırmanın da engellenmesi,
3. Araştırmacının devlet terörü konusunu çalışırken karşılaşılabileceği fiziksel tehdit,
4. Araştırmalarının ekonomik yükünden dolayı devlet tarafından desteklenen araştırmacının devlete şükran duyabilmesi ya da araştırmacının devletin ideolojilerini destekliyor oluşu,
5. Çalışmada yöntemsel hatalar: ikincil kaynakların kullanılması ve doğru bilgiye ulaşılabilmesi,
6. Son olarak gücü ve bilgiyi ve dolayısıyla iktidarı elinde tutan devletin yanlış bilgiyi empoze edebilme gücüdür.

Çalışmada Sri Lanka'nın Tamiller'e karşı uyguladığı politikalar ve devlet terörü örneği verilmiştir. Sri Lanka, Tamil halkının resmi dilini ve çok dinli bir etnik grupta resmi dinini değiştirmiş, hedef kitle üzerinde davranış değişikliği amaçlamıştır. Yalnızca bu iki resmi yaptırım dahi, Sri Lanka hükümetinin açık bir politika olarak devlet terörünü benimsediğini göstermektedir. Anayasal hakları elinden alınan Tamiller, ekonomik zorluklarla ve eğitim engeliyle de karşı karşıya kalmıştır. İş bulmakta ve yaşamlarını sürdürmekte güçlük çeken Tamiller, 13 Sri Lanka askerinin ölmesi üzerine 72 saatlik bir operasyonla ölüm ve cinsel tacizle karşı karşıya kalmıştır. Sri Lanka, gücü, bilgiyi ve iktidarı elinde tutarken Tamiller, yaşam mücadelesi vermektedir. Bu örnek üzerinden Sri Lanka'nın bilgiyi ve dolayısıyla iktidarı elinde tutması, konuyu ele almak isteyen akademisyenlerin yaşayacağı olası psikolojik ve fiziksel tehditler, araştırmacının Sri Lanka hükümeti bünyesinde çalışıyor olabileceği gibi durumlar, devlet terörünün çalışılmama sebepleri olarak örneklendirilebilir.

SONUÇ

Terör ve terörizm, çeşitli eylemlerle yüzyıllardır süre gelmektedir. Terörün tanımlanmasında sıklıkla iki kavram ile karşılaşılmaktadır: şiddet ve korku. Farklı ideoloji ve siyasal bölgelerde terörün tanımı çeşitlense de terörün aracı ve amacı aynıdır: şiddet yoluyla hedef kitle üzerinde korku uyandırmak. Bireylerde şiddet yoluyla korku uyandıran terör ve terörizm, çeşitli aktörler tarafından uygulanabilmektedir. Bu aktörler, tek başlarına hareket ederek bireysel terörizme sebep verebildikleri gibi organize olarak karşı taraf üzerinde avantaj elde etmeye dayanan amaçlarla hareket edebilirler. Gruplar ya da ülkeler, belirli hedefler uğruna dünyanın dikkatini çekmek isteyerek, eylemlerini ülke sınırları gözetmeyerek gerçekleştirdiklerinde uluslararası terörizm ortaya çıkar. Bireysel, grup ya da uluslararası terörizmde genellikle hedef, belli bir grup ya da belli bir devlet olarak belirlenir. Ancak devletlerin de terörün aktörü olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Karşılıklı ataklarla 26 yıl boyunca süren, yerleşim yerlerini, sosyal yaşam alanlarını da hedef alan ve on binlerce insanın hayatına son veren Sri Lanka örneği çalışma içerisinde sunulan örnektir. Sri Lanka hükümetinin uyguladığı devlet terörü, Blakeley'in dört ana başlıkla ortaya koyduğu devlet terörizminin amaç tanımlarına uymaktadır. Blakeley'e göre, devletler koruma yükümlülüğünün olmasına rağmen bireylere karşı kasıtlı şiddet eylemleriyle ya da daha önce yaşanan şiddet eylemleriyle korku unsuru oluşturur. Eylemler, devlet adına veya devletle bağlantılı aktörler tarafından işlenir. Şiddet eylemi yani devletin uyguladığı terör, buna maruz kalanları etkilemekle yetinmez, mağdurla özdeşleşen bazı grup ya da bireylerde de aşırı korku uyandırmayı amaçlar ve devlet terörünün hedef kitlesi, davranışlarını değiştirmeye zorlanır.

Devlet terörü, zaman içerisinde geçmişten öğrenmeye açık hale gelmiştir. Devletler, geçmişte sonuç veren eylemler tekrarlar ve bu başarılı eylemlerin korku iklimi gücüne inanır. Ek olarak devletler yalnızca geçmişten değil, farklı coğrafyalardan da ders çıkarabilmektedir. Global Terrorsim Database'den ulaşılan analizlere göre devlet terörü, 2010'lu yıllarda keskin bir artış göstermiştir. Bu durumda gelişen teknoloji ve iletişim süreçleri sayesinde, devletlerin, çağdaşı olan diğer devletlerin eylemlerinden de çıkarımda buldukları söylenebilir.

Devlet terörü, dünya çapında on binlerce insanın hayat standartlarını düşürmekte ve yaşamına son vermektedir. Buna rağmen alanda ve alan dışı çalışmalarda, devlet terörünün nispeten daha az yer aldığı gözlemlenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda "devlet terörü neden çalışılmıyor?"

sorusuna terörün tanımında olduğu gibi *korku* cevabı verilebilir. Eylemler, terörizm olarak tanımlamak eylemin failinin kınanmasını teşvik eder. Terör üzerine çalışan araştırmacılar, devletleri terörün faili olarak tanımladığında devletin kınanmasını teşvik edeceklerdir. Bu durumun, devletin ve bireylerin tepkisini çekmesi muhtemeldir. Çalışılması hali hazırda tehlikeli olan terör alanı, devlet terörü üzerine çalışmalar yapıldığında tehlike artmaktadır. Vatandaşlarıyla ilgili bütün bilgilere sahip olan devletler, karşı ses duyduklarına bunu bastırma eğiliminde bulunabilirler. Devlet terörünü inceleyen araştırmacıların, korku ve baskının yanı sıra kaynağa ulaşma ve mali destek bulma süreçlerinde de güçlük çekmesi muhtemeldir. Genellikle bir devlet bünyesindeki akademide çalışan araştırmacılar, devlet desteği olmadan çalıştıklarında araştırma maliyetlerin çok yüksek olmasından dolayı imkân bulmakta zorlanabilmektedir. Geleneksel terör araştırmalarının çoğunun veri elde etme sürecinde istihbarat kurumlarından, medya ve hükümet araştırmalarından yani ikincil kaynaklardan yararlanmaktadır. İktidarı elinde tutan devlet, bilgiyi saklama yolunda da gücünü kullanır. Devletler kendi işledikleri terör eylemlerini duyurmak istemeyeceklerdir. Bilgi-iktidar ilişkisinde bilgiye egemen olan devlettir.

Terör ve terörizm olaylarında, büyük halk kitlelerine sırtını yaslayan devletler, istihbarat ağlarıyla büyük bir gücü de elinde tutmaktadır. Vatandaşlarının, devlet dışı terör aktörlerinin ve hatta uluslararası çapta 'dünya vatandaşlarının' her türlü verisine ulaşma imkânına sahiptir. Böylesine geniş bilgilere sahip olmasının yanı sıra kitle iletişim araçlarına da hâkim olan devletler, güçlü konumdadır. Sahip oldukları güç sayesinde uyguladıkları terörü gizleyebilen devletler, devlet terörü üzerine çalışan araştırmacıları, akademisyenleri, çalışmada değinilen Myrna Mack örneğinde görüldüğü gibi baskılayabilmekte ve onlara karşı fiziksel bir tehdit olabilmektedir. Devletin bilgiye sahip olması ve güç/iktidarı elinde tutması ve önceki devlet şiddeti eylemleri yoluyla bir korku iklimi oluşturması devlet terörünün görmezden gelinmesine sebep olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arslan, H. (1999). Bilim, Bilimsel Bilgi ve İktidar. Doğu Batı Dergisi, 2 (7), 63-89.
- Avcı, E. & Demir, C. K. (2017). Terörizm Çalışmaları: Türkiye'deki Araştırmalara İlişkin Betimsel Bir Analiz . Güvenlik Stratejileri Dergisi , 13 (26) , 1-44 .
- Bal, İ. (2006) Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler. (Der:İhsan Bal) Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).
- Blakeley, R. (2009). State Terrorism and Neoliberalism. New York: Routledge.
- Bloom, M, M. Ethnic Conflict, State Terror and Suicide Bombing in Sri Lanka. Civil Wars Journal. C. 6. S. 1 (2003): 54-84.
- Chaliand, G, Blin. A. (2016). Terörizmin Tarihi: Antikçağ'dan İŞİD'e. İstanbul: Nora Yayıncılık.
- Chomsky, N. Herman, E.S. ve O'Sullivan, G. (1999). Terörizm Efsanesi. Ayraç Yayınları.
- Cirhinlioğlu, Z. (2004) Terör ve Toplum. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Claridge, David. "State Terrorism? Applying a Definitional Model". Terrorism and Political Violence. C. 8. S. 3 (1996): 47-63.
- Çelebi, V. (2013). Michel Foucault'da Bilgi, İktidar ve Özne İlişkisi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi , 5 (1) ,
- Çona, Ö. (2022). Terörizm Araştırmalarında Devlet Merkezliliğin Bir Sonucu Olarak Devlet Terörizmine Yönelik Sessizlikler. Alternatif Politika, 14(1), 106-141.
- Ergil, D. (1992). Uluslararası terörizm. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 47(03).
- Jackson, R. (2010). Introduction. Contemporary State Terrorism Theory and Practise. ed. Richard Jackson. Eamon Murphy, Scott Poynting. New York: Routledge Press, (1-12).
- Koncağül, İ. (2021). Terörizmin Unutulan Yüzü: Devlet Terörizmi. Savunma Bilimleri Dergisi, (39), 323-353.
- Koncağül, İ. (2020). Terörizme Karşı Koyma Yöntemi Olarak Devlet Terörizmi ve Örnek Vakalar Üzerinden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Milli Savunma Üniversitesi.

Laqueur, W. (1999). *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*. New York: Oxford.

Pillar, P. (2001) *Terrorism And US Foreign Policy*. New York: Columbia University Press.

Samaranayake, G. (2007). Political Terrorism of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) in Sri Lanka. *South Asia: Journal of South Asian Studies*, 39(1), 171-183.

Şimşek, M. (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* , (54) , 319-335 .

Wilkinson, P. (1974). *Political Terrorism*. New York: Macmillan.

Whittaker, J. (2007). *The Terrorism Reader*. New York: Routledge.

Yalçın, E. (2016). Terör ve Terörizmle Mücadelede Bir İç Savaşın Analizi: Sri Lanka ve Tamil Kaplanları Örneği. *İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 143-183.

Yayla, A. (2015). Terör ve Terörizm Kavramlarına Genel Bakış. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 45 (1).

Zafer, H. (1999) *Sosyolojik Boyutuyla Terörizm*. İstanbul: Beta.

İnternet Kaynakları:

CIA resmi internet sitesi, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sri-lanka/> (ET:29.04.2022).

GTD, Global Terrorism Database,

Şekil 1: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=overtime&search=state%20terrorism> [Erişim Tarihi: 15.03.2023]

Şekil 2: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?charttype=pie&chart=target&search=state%20terrorism> [Erişim Tarihi: 15.03.2023]

T.C. Resmi Gazete, Terörle Mücadele Kanunu. 12.4.1991. Sayı: 20843. Başbakanlık Basımevi.

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, www.sozluk.gov.tr (ET:25.04.2022).